

INDEPENDENȚA MAGISTRATULUI ȘI RĂSPUNDEREA DISCIPLINARĂ A ACESTUIA. ELEMENTE DE DREPT COMPARAT

dr. Tamara MANEA,
procuror, formator CSM
(București)

Sumar

În materia răspunderii disciplinare este foarte important să se realizeze un echilibru între necesitatea de a fi sancționată conduita magistratului, care este incompatibilă cu exigențele deontologice impuse acestui corp profesional, și necesitatea de a-i fi respectată independența.

Problema realizării acestui echilibru apare, în special, în situația încriminării, ca abatere disciplinară, a unor fapte care au legătură cu modul în care se desfășoară activitatea jurisdicțională.

Cuvinte-cheie: *independența magistratului, jurisprudența, Principiile de la Bangalore, răspundere disciplinară.*

Summary

Magistrate's independence and his disciplinary liability. Comparative law elements. In the disciplinary liability matter is very important to be realized a balance between the necessity to penalize the magistrate's behavior that is incompatible with the deontological exigencies imposed to this professional body, and the necessity to respect his independence. In the balance achievement, the problem appears especially in the incrimination situation as a disciplinary deviation of some acts linked with the way the jurisdictional activity is carried out.

Key-words: *magistrate's independence, jurisprudence, Bangalore principles, disciplinary liability.*

Principiul independenței magistratului presupune ca acesta să-și exercite funcția independent, pe baza aprecierii proprii a faptelor, a interpretării conștiințioase a legii, fără influențe din afară, fără să se lase convins, forțat, amenințat, fără să permită amestecul, direct sau indirect, din partea nimănui, indiferent de motivul unui astfel de amestec¹.

¹ Proiectul de la Bangalore al Codului de conduită judiciară – 2001 adoptat de Grupul judiciar de întărire a integrității magistraților Document disponibil pe site-ul www.unodc.org/pdf/corruption/bangalore/.

Analizând conținutul acestui principiu prin prisma echilibrului ce trebuie menținut între răspunderea disciplinară a magistratului și respectarea independenței acestuia, apreciem că elementele raționamentului juridic care țin de interpretarea normelor de drept sau interpretarea probelor se situează în afara sferei răspunderii disciplinare, iar opinia pe care magistratul și-o formează în urma acestui raționament nu poate fi cenzurată decât în căile de atac prevăzute de lege și nu poate forma obiectul unei verificări disciplinare.

Atributul esențial al activității de judecată, respectiv al activității de soluționare a cauzei de către procuror, îl reprezintă raționamentul pe care magistratul îl face atunci când transpune în drept situația de fapt.

Interpretarea normelor de drept și a probelor administrate în cauză reprezintă elemente ale raționamentului logico-juridic.

Interpretarea normelor reprezintă o operațiune rațională și logică de determinare a înțelesului și conținutului acestora.

Interpretarea probelor reprezintă un proces intelectual de evaluare a acestora, în urma căruia judecătorul/procurorul stabilește situația de fapt ce urmează să o încadreze în drept.

În acest demers, judecătorul/procurorul trebuie să decidă liber, fără nicio influență, presiune sau amenințare.

Opinia pe care acesta și-o formează în urma raționamentului logico-juridic nu poate fi cenzurată decât în căile de atac prevăzute de lege și nu poate forma obiectul unei verificări disciplinare.

Totuși, independența magistratului nu exclude necesitatea responsabilizării acestuia în realizarea actului de justiție.

În preambulul documentului intitulat „Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară” se precizează că principiile pe care acest act le consacra sunt menite să stabilească standarde pentru conduita etică a magistraților, care „pornesc de la premisa că judecătorii sunt responsabili de conduita lor în fața unor instituții anume create pentru a asigura respectarea normelor judiciare, instituții ce sunt ele însele independente și imparțiale”.

În același sens - al responsabilizării judecătorului național - este și jurisprudența Curții de Justiție

a Uniunii Europene. Menționăm aici Hotărârea din 30 septembrie 2003 pronunțată în Cauza Gerhard Kobler împotriva Austriei (C-224/2001), Hotărârea din 13 iunie 2006, pronunțată în cauza Traghetti del Mediterraneo SpA împotriva Italiei (C-173/03) și Hotărârea pronunțată în 24 noiembrie 2011 în cauza Comisia Europeană împotriva Italiei (C-379/10).

Prin Hotărârea dată în cauza Traghetti del Mediterraneo², Curtea de Justiție a Uniunii Europene a statuat că „dreptul comunitar se opune unei legislații naționale care exclude, în general, răspunderea statului membru pentru despăgubirile acordate particularilor ca urmare a încălcării dreptului comunitar imputabilă unei instanțe naționale care judecă în ultim grad de jurisdicție, pentru motivul că încălcarea în cauză rezultă dintr-o interpretare a unor norme juridice sau dintr-o apreciere a faptelor și a probelor efectuate de o asemenea instanță. Dreptul comunitar se opune totodată unei legislații naționale care limitează angajarea acestei răspunderi doar la cazurile de dol sau culpă gravă a judecătorului, dacă o asemenea limitare conduce la excluderea angajării răspunderii statului membru în cauză în alte situații în care a fost comisă o încălcare vădită a dreptului aplicabil, astfel cum a fost precizată la punctele 53-56 din Hotărârea pronunțată la 30 septembrie 2003 în cauza „Kobler (paragraful 46)”.

Potrivit jurisprudenței citate, statele membre nu pot să se apere de răspundere pentru încălcarea dreptului Uniunii Europene, invocând faptul că această încălcare este determinată de modul în care instanțele naționale interpretează legea, apreciază faptele sau probele, iar această răspundere a statelor nu poate rămâne fără efect în ceea ce privește răspunderea judecătorului național.

Pentru a fi, însă, atrasă răspunderea este necesar ca aprecierea încălcării normei să fie evaluată ținându-se seama de un anumit număr de criterii, precum gradul de claritate și de precizie al dispoziției legale, caracterul scuzabil sau nescuzabil al erorii de drept comise sau neexecutarea de către instanța în cauză a obligației sale de a introduce o acțiune pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare.

Responsabilizarea magistratului apare în legislațiile europene și sub forma încriminării ca abateri disciplinare a unor fapte ale magistraților care au legătură cu activitatea jurisdicțională.

În România³ sunt încriminate ca abateri disciplinare lipsa totală a motivării hotărârilor judecătorești

sau a actelor judiciare ale procurorului, în condițiile legii; nerespectarea deciziilor Curții Constituționale ori a deciziilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea recursurilor în interesul legii; exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență. În legătură cu această ultimă abatere, legiuitorul a precizat că există rea-credință atunci când judecătorul sau procurorul încalcă, cu știință, normele de drept material ori procesual, urmărind sau acceptând vătămarea unei persoane, iar gravă neglijență - atunci când judecătorul sau procurorul nesocotește din culpă, în mod grav, neîndoielnic și nescuzabil, normele de drept material ori procesual.

Antrenarea răspunderii disciplinare a judecătorilor și procurorilor pentru exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență, prin încălcarea normelor de procedură și de drept material, pune în discuție, mai mult decât în cazul oricărei alte abateri disciplinare, stabilirea graniței dintre independența judecătorului/procurorului și răspunderea disciplinară a acestuia.

Sub aspectul vinovăției cu care acționează magistratul, legiuitorul cere ca aceasta să fie calificată rea-credință sau gravă neglijență.

Judecătorul/procurorul care acționează cu rea-credință realizează o distorsionare conștientă a dreptului, prin aplicarea greșită a legii, în mod voit, în scopul producerii unei vătămări.

Prin urmare, reaua-credință presupune atât intenția de a manipula legea în mod conștient, cât și voința de a cauza o vătămare a intereselor uneia din părțile implicate în proces.

Elementele psihice care formează structura internă a acestei forme de vinovăție sunt caracteristice lipsei de onestitate în exercitarea profesiei.

În ceea ce privește cea de-a doua formă de vinovăție, legiuitorul, prin folosirea sintagmei „gravă neglijență”, a stabilit gradul culpei ca fiind cel al „culpei lata”.

Prin urmare, pot atrage răspunderea disciplinară numai acele greșeli care au un caracter evident, neîndoielnic și cărora le lipsește orice justificare, fiind în vădită contradicție cu dispozițiile legale.

În Spania⁴, printre abaterile foarte grave și grave se numără și acelea referitoare la lipsa absolută și manifestă de motivare a hotărârilor judecătorești și utilizarea în cadrul hotărârilor judecătorești a unor expresii inutile, extravagante sau care pot fi jigni-

² Traducerea publicată pe site-ul <http://www.ier.ro/sites/default/files/traduceri/62003J0173.pdf>.

³ Legea 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, modificată și republicată în Monitorul Oficial 753/16.10.2014.

⁴ Wladimirio de Nunzio și Giuseppe Salme – Rețeaua Europeană a Consiliilor Judiciare (ENCJ)- raportul Grupului de lucru „Deontologie”, Roma, 03 februarie 2006; www.csm1909.ro/csm/linkuri/30_03_2006__3787_ro.doc.

toare ori lipsite de respect, din punct de vedere al raționamentului juridic.

În Italia⁵ este încriminată ca abatere disciplinară încălcarea gravă a legii din cauza ignoranței sau neglijenței nescuzabile.

În Franța, prin Legea organică nr. 830 din 22 iulie 2010⁶, s-a statuat că încălcarea gravă și deliberată de către magistrat a unei reguli de procedură care constituie o garanție esențială a drepturilor părților, constatată printr-o hotărâre judecătorească definitivă, atrage răspunderea disciplinară.

Jurisprudența franceză în materia răspunderii civile a magistratului pentru erorile judiciare a definit noțiunea de încălcare gravă a legii ca fiind o eroare grosieră pe care, în mod normal, un magistrat conștient de îndatoririle sale, nu ar putea să o facă⁷ sau ca fiind „o neînțelegere gravă și nescuzabilă a îndatoririlor esențiale ale unui magistrat aflat în exercitarea funcției sale⁸”.

În Belgia⁹, judecătorul poate răspunde disciplinar dacă nu își respectă îndatorirea de a motiva hotărârile.

În Polonia, poate constitui abatere disciplinară încălcarea manifestă, frapantă și inacceptabilă a dispozițiilor unei norme juridice.

În Germania, în materia răspunderii disciplinare se face distincție între esența activității jurisdicționale, care cuprinde aflarea propriu-zisă a adevărului judiciar și pronunțarea soluției, și domeniul ordinii exterioare, care cuprinde asigurarea desfășurării regulamentare a activității și forma exterioară de îndeplinire a sarcinilor de serviciu.

În principiu, răspunderea disciplinară se limitează la domeniul ordinii exterioare și nu este admisibilă în ceea ce privește esența activității jurisdicționale¹⁰. Măsurile de supraveghere profesională care vizează conținutul hotărârilor judecătorești nu pot depăși domeniul ordinii exterioare. De exemplu, din domeniul ordinii exterioare poate să facă parte un

„exces verbal” în motivarea unei hotărâri, întrucât se apreciază că exprimarea reprezintă un element de formă, care poate fi în multe feluri detașat de conținut.

Măsurile de supraveghere profesională privitoare la conținutul unei hotărâri judecătorești sunt permise numai atunci când funcția este exercitată, în mod evident, defectuos. Pentru a fi atrasă răspunderea magistratului, nu este suficientă doar o aplicare greșită a normelor de drept, ci este necesară existența unei greșeli evidente, inacceptabile, față de care nu pot exista îndoieli. De exemplu, aplicarea unei legi expres abrogate sau omisiunea de a aplica o lege încă în vigoare și notorie.

Concluzia ce se desprinde din cele prezentate este aceea că elementul comun al legislațiilor care au făcut obiectul analizei îl reprezintă faptul că răspunderea disciplinară a magistratului în legătură cu activitatea jurisdicțională nu poate interveni decât până la limita în care independența acestuia nu este afectată.

Instituirea unui control disciplinar asupra modului în care judecătorul/procurorul înțelege să interpreteze normele de drept și probele administrate în cauza cu judecarea/soluționarea căreia a fost investit este de natură să afecteze independența acestuia, întrucât, în acest demers, judecătorul/procurorul trebuie să decidă liber, fără nicio influență sau presiune.

O altă caracteristică comună legislațiilor analizate este aceea că în activitatea jurisdicțională răspunderea disciplinară a judecătorului/procurorului poate fi antrenată numai în condițiile în care este vorba de o greșală intenționată sau de o culpă gravă, nescuzabilă.

⁵ Lucrarea „Il sistema giudiziario italiano” elaborată de Consiglio Superiore della Magistratura, pagina 324;

⁶ Legea organică nr. 2010-830 din 22 iulie 2010 a modificat Ordonanța nr. 58-1270 din 22 decembrie 1958 privind statutul magistratilor, publicată pe site-ul <http://www.legifrance.gouv.fr/>.

⁷ Cass.civ.1ère, 13 octobre 1953, Cass.civ.1ère, 20 février 1973; Cass.civ.1ère, 20 février 1996 citate de Marie Goré în articolul „La responsabilité civile, pénale et disciplinaire des magistrats” publicat în Electronic Journal of Comparative Law, vol.11.3 decembrie 2007 publicat pe site-ul <http://www.ejcl.org>.

⁸ Cass.civ.1ère, 10 mai 1995 citată de Marie Goré în op. cit.

⁹ Wladimirio de Nunzio și Giuseppe Salme- op. cit.

¹⁰ Dr. Ulrich Joeres, judecător la Curtea Supremă a Republicii Federale a Germaniei, „Independența obiectivă a judecătorului în oglinda jurisprudenței Curții Supreme a Republicii Federale a Germaniei”, traducere realizată în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii din România.